

"SİNCAN İLÇESİ SEBZE ÜRETİCİLERİNİN ZARARLI VE HASTALIKLARA KARŞI İLAÇ KULLANIM DURUMU VE İLAÇ KULLANIMININ EKONOMİK ANALİZİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA" KONULU ÇALIŞMA HAKKINDA BAZI GÖRÜŞ VE ÖNERİLER

Dr.Sedef B. AKGÜNGÖR*

Tarım Ekonomisi Dergisi'nin Mart 1992 tarihinde yayımlanan ilk sayısında yer alan ve Ahmet Erkuş, Seval Toros ve Ömer Faruk Yalçın tarafından yapılmış "Sincan İlçesi Sebze Üreticilerinin Zararlı ve Hastalıklara Karşı İlaç Kullanım Durumu ve İlaç Kullanımının Ekonomik Analizi Üzerine Bir Araştırma" adlı çalışma ile ilgili iki konu üzerinde görüş bildirmek istiyorum:

İlk konu, Erkuş, Toros ve Yalçın'ın da sözü edilen çalışmada değindiği bir noktanın önemini vurgulamak amacını taşıyan bir katkıdır. Yazarlar yaptıkları araştırmanın sonuçlarına göre, Türkiye'de sadece sebze yetiştiriciliğinde ilaç kullanımıyla yaklaşık 1 trilyon TL (bu rakamın 1990 yılı fiyatlarına göre verilmiş olduğunu tahmin ediyorum) değerinde ülke düzeyinde bir ekonomik katkının elde edilebileceğini tahmin etmişlerdir. Ancak bu ekonomik katkıyı yorumlarken konuya tek bir açıdan yaklaşmak yerine problemi bir bütün halinde incelemek yerinde olur. Gerçekten de Erkuş, Toros ve Yalçın, sözü edilen çalışmada üreticilerin bilinçsiz olarak ilaçlama yaptıklarına ve buna bağlı olarak da besinlerdeki ilaç kalıntıları nedeniyle tüketicilerin sağlık riskleriyle karşılaştıklarını ifade etmektedirler. İşte benim önemini vurgulamak istediğim nokta adı geçen yazarların da değindiği bu konuyla yakından ilişkilidir.

Erkuş, Toros ve Yalçın'ın tahmin ettiği tarımsal mücadeleye bağlı olarak elde edilen ekonomik katkı, gerçekte ekonomik optimum koşullarda oluşacak bir değeri yansıtmamaktadır. Yazarların ortaya koyduğu bu değer, üreticilerin bireysel kazançlarını maksimize ettiklerini varsayarak elde ettikleri üretim değerini yansıtmaktadır. Bir başka deyişle bu değer, tarımsal mücadele yoluyla arz eğrisinin yukarıya doğru kaymasıyla oluşan

* Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü

denge noktasını ifade etmektedir. Ancak bu denge noktası, ilaç kullanımının tüketici kesiminde yarattığı olumsuzlukları yansıtmamaktadır. Bu olumsuzluklar, bilinçsiz ilaç kullanımını ve ilaç kullanımındaki kontrol yetersizliği nedeniyle ortaya çıkan çevre kirliliği ve besinlerdeki ilaç kalıntılarının neden olabileceği sağlık riskleridir. Bu nedenle çalışmada ortaya konan ekonomik katkının parasal değerini yorumlarken çok dikkatli olunması gerekmektedir.

İlaç kullanımının ekonomiye olan katkısını değerlendirirken sadece üretici kesimine olan katkı değil, aynı zamanda tüketicinin ilaç kullanımına bağlı olarak yüklenmek zorunda kaldığı masraflar da göz önünde bulundurulmalıdır. Bir başka deyişle, ilaç kullanımı ile ilgili politikalar belirlenirken bu politikaların getirdiği fayda ve masraflar bir bütün halinde ele alınarak fayda-masraf analizi çerçevesinde bir ekonomik analiz yapılmalıdır.

İkinci konu ise katkı niteliğinde bir eleştiriyi ve buna bağlı olarak yapılan bir öneriyi dile getirmektedir.

Erkuş, Toros ve Yalçın analizlerini neoklasik ekonomi teorisinin ortaya koyduğu varsayımlara göre yapmışlardır. Bu yaklaşımın ilaç kullanımına bağlı olarak ekonomide oluşan refah değişimlerini ölçmede kullanılması ekonomi literatüründe eleştirilere neden olmaktadır (Antle). Bu eleştirilerin başlıca kaynağı, ilaç kullanımıyla ilgili uygulama ve politika değişimlerinin üretici üzerindeki etkisi tahmin edilirken üreticinin ilaç kullanımıyla ilgili aldığı kararları önemli ölçüde etkilediği hipotez edilen belirsizlik faktörünün neoklasik yaklaşımda göz önünde bulundurulmamasıdır. Erkuş, Toros ve Yalçın'ın araştırmasında belirsizlik faktörü göz önüne alınmamıştır.

Araştırmacıların ifadelerinden, ilaç kullanımına bağlı olarak arz eğrisinde oluşabilecek sapmaların düzeyinin bir ekonometrik modele bağlı olarak değil, üreticilerin yaptıkları tahminlere dayanarak belirlendiği anlaşılmaktadır (ilaçlama yapılmadığı durumlarda ürün kaybının %50'ye kadar çıktığını üreticiler tarafından ifade edilmesi gibi) (Erkuş, Toros ve Yalçın, s.63). Bu tahmin, ancak yaklaşıklıkla elde edilmiş bir sonucu yansıtmaktadır.

Ekonomik belirsizliği ölçecek bir değişkeni de içerecek şekilde bir ekonometrik model yoluyla arz tahmini yapılmasının ve farklı ilaç kullanım düzeylerinde oluşabilecek arz sapmalarının bu modele göre belirlenmesinin yöntemsel olarak daha doğru olacağı ve bu yolla daha güvenilir sonuçlar elde edilebileceği kanısındayım.

Kaynaklar:

1. Antle, John, M. Pesticide Policy, Production Risk and Producer Welfare. Washington, D.C.: Resources for the Future, 1988.
2. Erkuş, Ahmet, Seval Toros ve Ömer Faruk Yalçın. "Sincan İlçesi Sebze Üreticilerinin Zararlı ve Hastalıklara Karşı İlaç Kullanım Durumu ve İlaç Kullanımının Ekonomik Analizi Üzerine Bir Araştırma." Tarım Ekonomisi Dergisi 1 (1) (1992):59-66.